

Jména místních částí a domů v Loukách a ve Stonavě

Bedřich Téma

1. O jménech místních částí a domů v Loukách rozhoduje do jisté míry povaha terénu obce a způsob osídlení tak jako i jinde. Původní vzhled obce se po druhé světové válce pronikavě změnil skladováním hlušiny ze Stonavy. Byla úplně zničena velká soustava rybníků, zbourány mnohé domy i celé místní části a stále se ještě bourá. Mnoho lidí se nuceně vystěhovalo a četná zeměpisná jména začínají postupně upadat v zapomenutí. Tím spíše je nezbytné zachytit co nejdříve to, co se ještě dá zapsat.

a) Jmen místních částí je dost hodně vzhledem k tvárnosti kraje, rozloze vesnice a původnímu počtu obyvatelstva. Převládají tu sousloví a předložkové výrazy. Slova utvořená příponou jsou velmi řídká. Název Nivčok — nivka 'malá niva' má příponu -ok. Jméno Kubinověc bylo utvořeno příponou -ověc od příjmení. U pojmenování Šmýškovice je přípona -ovice. Název Šoldrůvka s příponou -ůvka existuje jako varianta a Šyrokůvka jako obměna k jinému podstatnému jménu.

Předložkové výrazy: Na Fenedyku: Fenedyk 'Benátky' — bylo tam mokro. Na Puste gory: 'kopec', Při Kocobyndzu, Na kopcu, Při košče, Za koščotym, Pod pilum, V sošnu: sošní 'borovicový les', Pod sošninum, Pod štacyjun 'pod nádraží', Pod valkum: valka 'stoupa na tkaninu'.

Dosti četná jsou sousloví z přídavného jména nebo číslovky a jména podstatného: Chudobno kolunij, Novo kolunija. Žydkova kolunija, Male Lynki, Drugi Kympy, Pjyrše

Kympy. Některá jména jsou uvedena v obměnách. Viz tam.

Několik jmen bylo přeneseno z jiných objektů: Krivý duľ, Kympy, Lyng 'luh', Sadki: kdysi tam byly sádky, Skotnica: původně mez nebo cesta, po které se skot vyháněl na pastvu, Vinohrad: kdysi kdosi řekl, že by tam mohl být vinohrad — je to položeno k slunci a na kopci.

Víceslovná pojmenování jsou řídká: Kolunij pod štacyjunym. Ostatní příklady jsou v řadách obměn.

Jména místních částí nejsou zcela ustálená. Je několik variant: Kamjyněc — Na kamjynču, Kympa — Na kypě — Kympy — Na kypach, Paški — Na Pašekach, Drugi Paški — Na Drugich Pašekach, Pjyrše Paški — Na Pjyršych Pašekach, Třeči Paški — Na Třečich Pašekach, Podjedli — Na Podjedlu, Polynčy — Na Polynču, Puščina — Na puščině, Pjoskovina, V pjoskovině: pjoskovina 'pískovna', Za řččkum — Poza řččkum — Při řčče, Stav — Ve stavě: kdysi tam byl stav 'rybník', Stunavski — Na stunavským: u Stonavy, Šoldrůvka — Na Šoldrůvce, Zogrody — Na zogrodach. Jak je vidět, jde většinou o dvoučlenné řady, řidčeji o řady trojčlenné a dále o přítomnost a nepřítomnost předložky. U jedné trojčlenné řady jde o rozdíl v mluvnickém čísle a u další řady o tři předložky. Členy jedné řady mají rozdíl v přítomnosti a nepřítomnosti předložky a v gramatickém čísle. To jsou malé rozdíly, které při dorozumívání nečiní potíže.

Větší těžkosti mohou vyvolat rozdíly v podstatných jmé-

Jaro
foto Jan Byrtus

něch nebo v příponách: Dolany — Duľ, Pod Češynym — Pod Starym Češynym, V dole — U Nivčoka, Granice — Kolunij na granicach, Kolunij u Tírka — Tirkova kolunij, Češlarova kolunij — Čyrvuno kolunij — Na stavarni: stavarna 'domek porybného', Kajzarova kolunij — Vylynkano kolunij, Nymčykova kolunij — Vělki Lynki, Při křížu — Předevši — Nadole, Šyrokůvka — Ve vyvože.

Jsou i smíšené řady: Stovki — Ve stovkach — Darkovski: stovki 'rybníčky', Dvur — Ve dvoře — Při hasicki zbrojnice: kdysi tam byl dvůr.

b) Četná jména domů jsou utvořena příponou -ůvka podobně jako v Karvině nebo v Lazech: Bunkůvka, Buchtůvka, Cyruňůvka, Dudůvka, Hanzlůvka, Hekerůvka, Krutakůvka, Kubjynůvka, Lankočůvka, Ledvuňůvka, Pavlůvka, Paždžorůvka, Pjuntkůvka, Šoldrůvka, Šyrokůvka — příjmení Šyrokí. Některé názvy tohoto typu mají předložku, jiné mají obměny. Viz tam.

Ojedinelá je přípona -ka: Brachčyčka. Přípony -ověc a -ovice vystupují pouze jednou v řadě souznačných slov: Šmýškověc — Šmýškovice.

Hojné jsou předložkové výrazy: U Buryka, Na džešuntym — č. p. 10, Na Fikočůvce, Na kamjyncu, Na Karpetůvce, Do kužně: kdysi tam byla kužňa 'kovárna', Na Kišuvce, U Markule, U Pěčunki, U Prachovského, Na starum pile, Pod valchum. Zcela ojedinelé je podvojně předložkové jméno Na grunče u Gatnara.

Sousloví z přídavného jména a jména podstatného jsou řídká: Lešno chalupa, Staro chalupa.

Některá jména byla přenesena z jiných objektů: Mury 'zděný dům'. Další příklady jsou v řadách obměn.

Je několik variant, ale není jich nijak mnoho: Na Čmokuve — Na Čmokuvice, Do mlyna — Ve mlyně, U Rozale — Do Rozale. Další příklady jsou u obměn.

Obměny: Dumesůvka — U Dumesa, Elbůvka — Mravčykůvka — Staro počta, Gabzdylůvka — Na Kišuvce, Na grobli — U Pavlika — Pavlikůvka, Do Kokotka — Kokotkůvka, Na starym kěrchově: kěrčuv 'hřbitov' — Při kužni, Lymanůvka — Do Lymana, Lepjunka: původně chalupa slepená z hlíny a dřeva — Vitošůvka, Pod lipami — Rausůvka, Maňasůvka — Zatiši, Na Kikůvce — Na Mackůvce, Moskalůvka, Havrankůvka, U Šudy Pavla — Švedůvka, Urbankůvka — U Urbanka, Valkůvka — U Valka za řččkum.

Smíšené řady: Doktorůvka — Na doktorůvce — Zilbigrůvka, Kikůvka — Na Kikůvce — Gymrotůvka — Machůvka.

2. Povrch Stonavy se mnoho neliší od povrchu Louk. Do jisté míry se tvárnost obce změnila po druhé světové válce jako u Louk.

a) Ve Stonavě je značně méně jmen místních částí než v Loukách, ale více názvů utvořených příponami. Přípona -ověc: Klukověc. Název Smolkovíc byl přenesen ze dvora. Přípona -uv: Bunkuv — osobní jméno vlastní Bunek — Bonifác. Přípona -ůvka: Bymůvka. Jméno Kochůvka má obměnu. Viz tam. Přípona -any, která je na východním československém Těšínsku řídká: Dulany — dole, na dolině, Guřany — na guře 'na kopci'. Přípona -ovice: Tloľkovice.

Předložkových výrazů je málo: Na groblach. Další tři mají obměnu.

Sousloví z přídavného jména a jména podstatného: Nový Svjat, Dulaňski Zadki.

Přenesená jména: Ameryka: daleko od centra obce — odtud název, Krivý duľ: původně název údolí, Katařina: podle rodného jména ženy, která věnovala pozemek chudým lidem, Lunčki.

Jsou dvě smíšené řady obměn: Stavy — Na stavach — Na parceli, Kochova kolunija — Kochůvka — Na Kochuvce. Je jedna řada obměn s různými podstatnými jmény: Guřaňski Zadki — Meksyk: daleko od centra — odtud jméno.

Jména místních částí jsou tedy skoro ustálená, nesmíme však zapomínat, že jich je poměrně málo.

b) Jmen domů je mnohem více nežli názvů místních částí. U odvozených pojmenování je daleko nejčastější přípona -ůvka podobně jako v Loukách: Bajerůvka, Baranůvka, Bechtůvka, Bymůvka, Biľkůvka, Cypcerůvka, Češlůvka, Delungůvka č. p. 5, Delungůvka č. p. 269, Frydlůvka, Firľůvka, Glumbůvka, Grynuvka, Hechtůvka, Chlebikůvka, Chrumikůvka, Chudobůvka, Kaľužůvka, Klosůvka, Kochůvka, Kovolůvka, Lazarčykůvka, Molyndůvka, Moldřikůvka, Mirůvka, Nymčykůvka, Ovčarůvka, Ondruchůvka, Papugůvka, Pavlasůvka, Přibylůvka č. p. 41, Přibylůvka č. p. 296, Pěčunkůvka, Recmanikůvka, Rundžikůvka, Sogľůvka, Supikůvka, Šitkůvka, Tytkůvka, Valicůvka, Valoškůvka, Vojačkůvka, Zajuncůvka, Želinůvka, Želunkůvka. Přípona -ůvka vyjadřuje vlastnický vztah.

Předložkových výrazů je několik: Na kopečku, Pod Krystusym: pod křížem, Na Kučeruvce, U Pindura, Do Tumana, Na Valoškovce. Ostatní příklady jsou uvedeny u obměn.

Sousloví z přídavného jména a jména podstatného: Bymuv ferlok — ferlok 'primitivní vesnický krám', Krivodolsko ľudůvka: Ludůvka 'dřívější obecná škola', tj. nižší třídy základní školy. Další příklady jsou uvedeny u obměn.

Několik jmen bylo přeneseno z jiných objektů: Bulač: bulač 'meškač směn, absntér' — tam se scházivali ti, kteří raději chodili do hospody než do práce, Harynda: kdysi pronajatá panská hospoda, Velehrad: delší dům se dvěma komínky — odtud název.

U variant jde o rozdíl v přítomnosti nebo nepřítomnosti předložky nebo o hláskové rozdíly: Cygunkůvka — Cygunůvka, Na Macuruvce — Macurůvka, Paverůvka — Paberůvka, Švorcůvka — Na Švorcuvce.

Obměny jmen s různými jmény podstatnými nebo přídavnými: Bruzdůvka — Popjuľkůvka, U Cygunka — U Pindura — Cygunkůvka, Činčalůvka — Muřinůvka — Koleřůvka, Danelůvka — Pinkasůvka, Staňkušůvka — Katolicki dum — Katolík — Pezetka — PZKO, Dželnicki — Robotniczy, Febrova gospoda — Febrůvka — Do Jankule — Kunůvka — Do Gabryša — Do Krasne pani — Harynda, Lizuňůvka — Přibylůvka, Lymanka — Lymanůvka, U Valovego — Valůvka, Vuntrobůvka — Velehrad.

Poznámka. Všechny jazykové materiály jsem sebral přímým výzkumem v terénu. Zde jej z ohledu na čtenáře podávám v pravopise částečně přizpůsobeném pravopisu českému, ale skutečná lidová výslovnost je poněkud jiná.